

SÖDERTÄLJE KOMMUN Kommunstyrelsen	
2015 -01- 16	
Dnr	Rnr

2015-01-16
Tjänsteskrivelse

Kontor
Kommunstyrelsens
kontor

Handläggare
Albin Lindström
08-523 028 48
albin.lindstrom@sodertalje.se

Kommunstyrelsen

Redovisning av uppdrag avseende behovet av boende anpassat för äldre

Dnr KS12/246

Sammanfattning av ärendet

Den 13 juni gav kommunstyrelsen stadsdirektören i uppdrag att avrapportera status för samtliga 16 beslutade uppdrag till följd av ”utredning om behovet av boende anpassat för äldre” vid kommunstyrelsens sammanträde i december 2014 respektive maj 2015.

Kommunstyrelsen föreslås godkänna rapporteringen av uppdragen samt anta strategin för hantering av alternativa driftsformer inom vård- och omsorgsboenden.

Beslutsunderlag

Kommunstyrelsens kontors tjänsteskrivelse den 16 januari 2015

Kommunstyrelsens kontors rapport den 16 januari 2015

Ärendet

I samband med att ärendet Utredning om behovet av boende anpassat för äldre beslutades vid kommunstyrelsens sammanträde den 13 juni gavs 16 uppdrag till stadsdirektören.

Status för samtliga beslutade att-satser redovisas i kommunstyrelsens kontors rapport.

Uppdraget om en gemensam middag i samband med Nobeldagen redovisades i oktober.

Följande sju uppdrag slutrapporteras:

- Stadsdirektören ges i uppdrag att förtydliga ansvarskedjan för äldres boenden
- Stadsdirektören ges i uppdrag att förstärka kommunens beredskap och tillgång till korttidsboenden och annan avlastning som möter de behov som finns från äldre och hur stöd till anhöriga kan förbättras
- Stadsdirektören ges i uppdrag att medverka i planeringen för ett nytt äldreboende i enlighet med vad som angetts i Mål & Budget 2014-2016. Byggstart inarbetas i budget 2015

- Stadsdirektören ges i uppdrag att se över boendeplanen och utforma en strategi för tillgång till vård – och omsorgsboenden som drivs av andra än kommunen
- Stadsdirektören ges i uppdrag att göra en översyn över möjliga kvalitetsförbättringar av befintliga boenden avseende boendemiljöer inomhus och utomhus. Användandet av djur i vården bör särskilt ses över
- Stadsdirektören ges i uppdrag att 2014 ta fram en strategi för att säkerställa behovet av mötesplatser för äldre med olika behov
- Stadsdirektören får i uppdrag att utreda möjligheterna till att genomföra gemensamma aktiviteter med betoning på att ge fler äldre möjlighet att äta, laga mat, träna och uppleva saker tillsammans

Resterande sju uppdrag slutrapporteras vid kommunstyrelsens sammanträde i maj 2015.

Ett av uppdragen lyder ”Stadsdirektören ges i uppdrag att se över boendeplanen och utforma en strategi för tillgång till vård- och omsorgsboenden som drivs av andra än kommunen.” Uppdragets andra del handlar om en strategi för tillgång till vård- och omsorgsboenden som drivs av andra än kommunen.

Idag saknas en tydlig policy kring hanteringen av privata utförare inom vård- och omsorgsboenden. Därför har förvaltningen tagit fram ett antal strategiska frågeställningar. Förslaget innebär att förvaltningen med stöd av dessa frågeställningar, kommer att förelägga kommunstyrelsen ett beslutsunderlag avseende driftsform, i varje enskilt fall.

Ekonomiska konsekvenser och finansiering

Avrapporteringen av uppdrag innebär i sig inga ekonomiska konsekvenser.

Kommunstyrelsens kontors förslag till kommunstyrelsen:

1. Kommunstyrelsen godkänner rapporteringen av beslutade uppdrag.
2. Kommunstyrelsen beslutar att anta strategin för hantering av alternativa driftsformer inom vård- och omsorgsboenden.

Martin Andreac
Stadsdirektör

Beslutet expedieras till:

Akten

Äldreomsorgsnämnden

Lokalstyrgruppen

Kommunala pensionärsrådet

Rapport | 2015-01-16

Redovisning av uppdrag avseende behovet av boende anpassat för äldre

Albin Lindström
Utredare
Utredning och hållbarhet
Telefon (direkt): 08-523 028 48
E-post: albin.lindstrom@sodertalje.se

1. Uppdrag att planera för att säkerställa god tillgång till biståndsbedömd äldreomsorg

Stadsdirektören ges i uppdrag att förtydliga ansvarskedjan för äldres boenden

Sammanfattning

Kommunen har, genom planmonopolet, ansvar för bostadsplaneringen. Ett nationellt mål är att alla ska leva i goda bostäder till rimliga kostnader. Detta konkretiseras för äldre genom Socialtjänstlagens krav på kommunen att ansvara för att det finns goda bostäder och särskilda boendeformer. Planeringen ska baseras på att kommunen är förtrogen med levnadsförhållanden för äldre och deras behov av bostäder, service och omvårdnad. Kommunerna ska i planering och genomförande samverka med andra aktörer, myndigheter, regionala organ och kommuner, det civila samhället och bostadsföretag.

Bakgrund

Som det beskrivits i utredningen *Boende för äldre – en analys och kartläggning* så är ansvarsfrågan vad det gäller äldres boende en komplex fråga. Olika boendeformer samt skiftande ansvar för planerande, byggande och drift av boenden är sådant som skapar en otydlighet. Nedan presenteras de olika delarna som utgör ansvarskedjan i frågan om äldres boende.

Regeringsuppdraget *Bo bra på äldre dar* lyfter i sin slutrapport fram att kommunerna måste ta ett större ansvar för att planera bostadsförsörjningen, samt att de måste bli bättre på att samverka. Det gäller såväl internt mellan olika kommunala förvaltningar, som med egna och privata fastighetsbolag, med tjänste- och servicesektorn, intresseorganisationer och med andra kommuner. Det påpekas också att bostäder för äldre i stor utsträckning är en kommunledningsfråga.

Detta deluppdrag syftar till att tydliggöra ansvarsfrågan inom kommunen och allmännyttan samt mot staten och byggbolagen. Det vill säga både internt inom kommunens myndighetsgränser samt externt hos andra aktörer. Vi behöver skilja på ordinärt och särskilt boende. Särskilt boende eller vård- och omsorgsboende ställer krav på biståndsbeslut från kommunen och är tvingande genom lag. I det ordinära boendet ingår senior- och trygghetsbostäder. Dessa boendeformer är lägenheter i det ordinarie bostadsbeståndet men med en högre grad av anpassning, tillgänglighet och trygghet. Dessa bostäder söks ofta via det vanliga kösystemet men kan vara villkorade genom exempelvis ålder.

Ansvarsfördelning - boende för äldre		
Aktör	Särskilt boende (vård- och omsorgsboende)	Ordinärt boende (trygghetsbostäder, seniorbostäder)
Riksdag/Regering	Lagstiftning Regelverk Mål Subventioner Bostadstillägg Stödja och stimulera forskning	Lagstiftning Regelverk Mål Subventioner Bostadstillägg Stödja och stimulera forskning
Myndigheter	Tillsyn (byggnation) Remissinstans vid byggande	Tillsyn (byggnation) Remissinstans vid byggande
Regionala aktörer	Regionalt bostadsplanerande	Regionalt bostadsplanerande
Kommunerna		
- Kommunledning	Strategisk planering	Information Strategisk planering Reglering/styrning av allmännyttan
- Samhällsbyggnads kontor	Översiktsplanering Detaljplanering	Översiktsplanering Detaljplanering Markanvisning Exploateringsansvar
- Socialkontor	Biståndsbedömning Boendeplanering Information Vård- och omsorg	Gemensamhetslokaler Aktiviteter Hemtjänst Bostadsanpassning
- Allmännyttan/kommunala bolag	Drift/underhåll (lokaler)	Förmedling/Uthyrning Drift/underhåll (lokaler) Information Tillgänglighetsinventeringar
Privata utförare/entreprenörer	Information Vård- och omsorg Drift/underhåll (lokaler)	Gemensamhetslokaler Aktiviteter Hemtjänst Drift/underhåll (lokaler)
Privata fastighetsägare	Drift/underhåll (lokaler)	Förmedling/Uthyrning Drift/underhåll (lokaler) Information Tillgänglighetsinventeringar
Byggbolag	Byggande	Byggande

Riksdagen och myndigheter – lagstiftning och styrande

Riksdagen har rollen som den lagstiftande församlingen och sätter därmed ramarna för boende och byggande av bostäder. Riksdagen har bland annat slagit fast följande mål för bostadspolitik: *”Alla ska ges förutsättningar att leva i goda bostäder till rimliga kostnader, i en stimulerande och trygg miljö inom långsiktigt hållbara ramar.”*

Riksdag och regering kan även stimulera bostadsbyggandet. Stöd för byggande av vård- och omsorgsboenden samt trygghetsboenden finns genom investeringsstöd till fastighetsägare för nybyggnation och ombildning.

Mellan riksdag, regering och kommunerna finns myndigheter som länsstyrelsen (förmedlar bland annat stimulansmedel för trygghetsboenden) samt aktörer med ansvar för regionalt tillväxtarbete i länet. Bostadsförsörjning är ett kommunalt ansvar, men eftersom bostadsmarknaden sträcker sig utanför kommungränserna krävs ett mellankommunalt och regionalt samarbete. Den Regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen (RUFSS 2010) som arbetats fram av Regionplanekontoret (Stockholms läns landsting) är en viktig del i det mellankommunala arbetet i Stockholms län. RUFSS 2010 är ett samlat mål- och strategidokument för både tillväxtfrågor och markanvändning. Kommunernas aktiva roll och samverkan över kommungränserna har lett fram till ett gemensamt underlag som nu ligger till grund för kommunernas översiktliga planering. Kommunerna har ett ansvar att samråda vid byggandet av bostäder. I lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar (2000:1383) anges att *”Vid planeringen av bostadsförsörjningen ska kommunen samråda med berörda kommuner och ge länsstyrelsen, aktörer med ansvar för regionalt tillväxtarbete i länet och andra regionala organ tillfälle att yttra sig.”*

Kommunerna planerar

I lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar anges även att *”Varje kommun ska med riktlinjer planera för bostadsförsörjningen i kommunen. Syftet med planeringen ska vara att skapa förutsättningar för alla i kommunen att leva i goda bostäder och för att främja att ändamålsenliga åtgärder för bostadsförsörjningen förbereds och genomförs.”* Lagen innebär att en kommun behöver skapa ett varierat bostadsutbud för alla kommunens medborgare. För målgruppen äldre innebär det tillgängliga och i vissa fall anpassade bostäder. 55+ boenden, seniorbostäder och trygghetsbostäder är några boendeformer riktade specifikt mot en äldre målgrupp.

En kommun har följande verktyg för att styra och påverka bostadsutbudet:

- Planmonopolet - ger kommunerna ensamrätt på att planlägga mark i kommunen. Det är politikerna som i slutändan avgör vad som kan byggas var och av vem.
- Kommunalt markinnehav - För de kommuner som äger mark finns möjligheten att föra en aktiv markpolitik genom att bland annat arbeta med markanvisningar eller hyra ut mark för att exempelvis främja byggande av boende för äldre.
- Exploateringsavtal - i vilka kommunerna kan påverka inriktningen på bostadsbyggandet, exempelvis när det gäller upplåtelseformer och kostnader.
- Allmännyttiga bostadsbolag - finns i de flesta av landets kommuner. En kommun kan genom ägardirektiv och andra beslut styra de allmännyttiga bostadsbolagen, både vad gäller nyproduktion, förmedling av bostäder och förändringar i det befintliga beståndet.
- Bostadsförmedling - som kommunerna själva anordnar eller väljer att ansluta det kommunala bostadsbeståndet till en befintlig förmedling.

När det handlar om särskilt boende/vård- och omsorgsboende har kommunerna ett utökat ansvar att tillhandahålla boende för målgruppen. I socialtjänstlagens 5 kapitel om målgruppen äldre människor står i 5 §: ”Socialnämnden ska verka för att äldre människor får goda bostäder och ska ge dem som behöver det stöd och hjälp i hemmet och annan lättåtkomlig service. Kommunen ska inrätta särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre människor som behöver särskilt stöd”

Om en kommun driver vård- och omsorgsboende i egen regi har den ofta även ansvar för fastighetsskötsel och drift av boendet.

Lagen innebär både en skyldighet att inrätta vård- och omsorgsboenden samt anpassning och hjälp, i form av t ex bostadsanpassning eller hemtjänst i den befintliga bostaden. Kommuner har även ett planeringsansvar för vård- och omsorgsboenden enligt 5 kap. 6 § ”Socialnämnden ska göra sig väl förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen för äldre människor samt i sin uppsökande verksamhet upplysa om socialtjänstens verksamhet på detta område. Kommunen ska planera sina insatser för äldre. I planeringen ska kommunen samverka med landstinget samt andra samhällsorgan och organisationer.”

Detta görs bland annat genom den boendeplan som upprättas av äldreomsorgsnämnden. Där följer kommunerna tillgång och efterfrågan och gör beräkningar på antal boendeplatser baserat på demografiska data, in- och utflyttningar och liknande. Kommunledningen kan och bör även ta ansvar i boendefrågan genom ett strategiskt planeringsarbete där informationsinsatser, direktiv till allmännyttan och trygghetsarbete i bostadsområdena är viktiga instrument.

Marknaden agerar

När en kommun inte bygger själv via allmännyttan kan kommunen anvisa mark till en byggherre som i samarbete med ett byggföretag uppför bostäder. Byggherren upplåter bostäder med hyresrätt eller säljer dem som bostadsrätter, byggherren är ibland även fastighetsägare. Genom markanvisningen pekar kommunerna på vilka former av bostäder som är lämpliga på en viss

plats, på så sätt kan exempelvis byggandet av bostäder anpassade för äldre främjas. När en privat aktör bygger exempelvis seniorbostäder eller trygghetsboende har kommunen inget ansvar för boendet i sig även om äldreomsorgen kan leverera hemtjänst till boende i lägenheterna.

Stadsdirektören ges i uppdrag att förstärka kommunens beredskap och tillgång till korttidsboenden och annan avlastning som möter de behov som finns från äldre och hur stöd till anhöriga kan förbättras

Vad är korttidsboende?

Korttidsboende brukar definieras som en kommunal insats som ska ta hand om tillfälliga vård- och omsorgsbehov hos äldre personer. I och med att Ädelreformen genomfördes 1992 har korttidsboende varit en biståndsbedömd insats som äldre personer med behov av vård och omsorg kan ansöka om hos socialtjänsten. I regeringens proposition inför reformen framhölls att kommunerna måste få ta över ansvaret för såväl permanent boende som tillfälligt stöd i en särskild boendeform. Det tillfälliga stödet, korttidsboendet, skulle ha resurser för att ge växelvård, avlastning för närstående och rehabilitering.¹

Enligt en kartläggning från Socialstyrelsens 2013 var de tre vanligaste orsakerna till korttidsboende eftervård efter sjukhusvistelse, anhörigavlösning och avvaktan på verkställighet av permanent särskilt boende. Socialstyrelsen konstaterar därmed att korttidsboende fyller också en allt viktigare funktion som anhörigstöd. Man konstaterar också att för att korttidsboende ska fungera för den anhörige måste det vara tillgängligt och ha ett bra innehåll. Boendemiljön och aktivitetsutbudet var dock områden som kan förbättras för att göra anhörigavlösningen mer attraktiv. Socialstyrelsen skriver vidare att korttidsboende som anhörigstöd behöver fortsätta att utvecklas och enligt intervjuade enhetschefer gärna komma in i ett tidigare skede, innan situationen blir akut. Detta förutsätter dock att det finns platser och att dessa inte beläggs med personer som exempelvis väntar på en plats i permanent vård- och omsorgsboende. Dessutom kan man räkna med en större efterfrågan på platser för anhörigavlösning och växelvård eftersom fler äldre bor kvar i ordinärt boende och får hjälp av anhörigvårdare.²

När kommunen tar över vårdansvaret för en brukare från en annan huvudman, landstinget eller andra vårdgivare, efter sjukhusvistelse är den vård, information och trygghet som brukaren fått under vistelsen av stor betydelse för att minska behovet av korttidsplats. Särskilt behovet av rehabilitering behöver tillgodoses. Kommunens kommunikation och samarbete med landstinget och andra vårdgivare är därför mycket viktig och behöver förbättras.

Korttidsboende/växelvård i Södertälje

Korttidsboende/växelvård beviljas vid stora omvårdnadsbehov dygnet runt. Det kan handla både om där anhörig vårdar helt eller med stöd från hemtjänst eller situationer där den enskilde inte klarar tiden mellan hemtjänstens punktinsatser.

¹ Primärvårdens ansvar och insatser för de mest sjuka äldre.2013, Socialstyrelsen. s. 15

² Ibid s. 51

Det finns 37 korttidsplatser i Södertälje varav 11 rum för avlastning. Alla har eget rum samt stort rum för hygien, säng, bord, fåtölj och garderob. Exempel på aktiviteter är grupp gymnastik, spel, lyssna på musik, tidningar, böcker, minibowling, utevistelse, samtal mm. 95 procent av omsorgspersonalen har adekvat utbildning. Under 2014 har kommunen haft brist på vård- och omsorgsboendeplatser på grund av ombyggnation av en större boendeenhet. Många brukare som skrivs ut från sjukhusen är också omvårdnadskrävande och multisjuka.

En summering av behovssituationen i december 2014 visar att, 50 brukare väntade på vård- och omsorgsboendeplats, fyra brukare väntade på korttidsplats och åtta brukare väntade på växelvårdsplats. Ett beslut om korttidsplats är en insats som omedelbart ska verkställas. På grund av att det inte går att verkställa beslut om vård- och omsorgsboende (särskilt boende), då det råder brist på vård- och omsorgsboendeplatser stoppas flödet med korttidsplatser i egen verksamhet och kommunen får istället köpa platser från andra kommuner och från privata vårdgivare. I vissa fall har brukare fått vara kvar på sjukhus efter att de är medicinskt färdigbehandlade i väntan på korttidsplats.

Kommunens insatser för att avlasta anhöriga förutom växelvård

Förutom växelvård finns en del andra insatser som kan användas för att avlasta anhöriga. Kommunen har en *anhörigkonsulent* med särskild inriktning mot äldre personer. Det finns också möjlighet att ansöka om *avlösning i hemmet*, upp till 8 timmar per månad avgiftsfritt. *Dagverksamhet* kan också användas för att ge avlösning åt en maka/make. Uppskattningsvis är cirka hälften av besökarna på kommunens dagverksamheter där på grund av detta skäl. Det finns också andra enstaka korttidsinsatser.

Trygghetsplatser – en möjlig förstärkning?

En ytterligare insats som skulle kunna innebära avlastning är så kallade *trygghetsplatser* som finns i en del kommuner. De kan användas när anhörigvårdaren blir sjuk eller behöver bli avlastad. Det varierar från kommun till kommun om insatsen kräver biståndsbeslut eller inte.

Hemtagningsteam istället för korttidsplats?

Under början av 2015 kommer *hemtagningsteam* att införas i Södertälje kommun, till en början i liten skala för att sedan utvärderas och utökas om modellen bedöms effektiv. Hemtagningsteam används i vissa kommuner i syfte att nå ökad kvalitet och en mer sammanhållen vård av och omsorg om de mest sjuka äldre. Många äldre som ska återvända hem till ordinärt boende efter en sjukhusvistelse kan uppleva en stor otrygghet över att komma hem. Denna oro delas även av deras anhöriga. Både från kommunen och från sjukhusets sida har det upplevts som ett problem då primärvården saknas i den samverkan som behövs omkring de mest sjuka äldre. De äldre som ska återgå till hemmet har oftast ett behov av både hemtjänstinsatser, rehabilitering och medicinsk omvårdnad. Idag sker en vårdplanering på sjukhus där biståndshandläggaren gör en bedömning av brukarens behov och skickar ett uppdrag till utföraren. Den enskilde har valfrihet och rätt att välja den utförare som dels har godkännande för att utföra de beviljade insatserna och dels motsvarar den enskildes önskemål.

Sammansättningen i hemtagningsteamet kan variera, men kan exempelvis bestå av biståndshandläggare, sjuksköterska, undersköterska, arbetsterapeut och fysioterapeut. Teamet möter upp

i hemmet efter utskrivning där också biståndsbedömningen görs. Flera kommuner rapporterar goda resultat i form av ökad trygghet och i vissa fall minskning av antalet korttidsplatser.

Förvaltningens slutsatser

Behovet av korttidsplatser har ökat under 2014, dock bedömer förvaltningen att när pågående ombyggnationer färdigställts, och antalet vård- och omsorgsboendeplatser utökats, kommer befintliga korttidsplatser att täcka behovet av avlastning. Som ytterligare avlastning för anhöriga finns därtill ett antal stödjande insatser. I ett längre perspektiv finns goda skäl att anta att införande av hemtagningsteam kommer att skapa en vårdprocess med ökad trygghet samt ett minskat behov av korttidsplatser.

Stadsdirektören ges i uppdrag att medverka i planeringen för ett nytt äldreboende i enlighet med vad som angetts i Mål & Budget 2014-2016. Byggstart inarbetas i budget 2015

I Mål&Budget 2015-2017 anges en nybyggnation av ett nytt vård- och omsorgsboende om 50-55 platser. Boendet ska ägas och förvaltas av Telge Fastigheter AB. En möjlig placering är Björkmossen i Ritorp där detaljplan finns och kommunen äger marken. Konceptuellt återfinns stora likheter med Glasberga vård- och omsorgsboende, om än något mindre. Dess slutgiltiga utformning och storlek redovisas efter avslutad projektering.

Kommunförvaltningen uppdrar åt Telge Fastigheter AB att påbörja projekteringen under 2015. Efter avslutad projektering begär kommunförvaltningen produktionsstartbeslut av kommunstyrelsen. Inom ramen för produktionsstartsbeslut prövas även driftsformen med stöd av de strategiska frågeställningar som identifierats.

Processen förväntas uppgå till cirka två år. Det nya vård- och omsorgsboendet kan driftstartas tidigast under våren 2017. För att möta det ökade behovet fram till att det nya boendet står klart sker en utbyggnad av nio lägenheter på Wijbackens vård-och omsorgsboende under 2015.

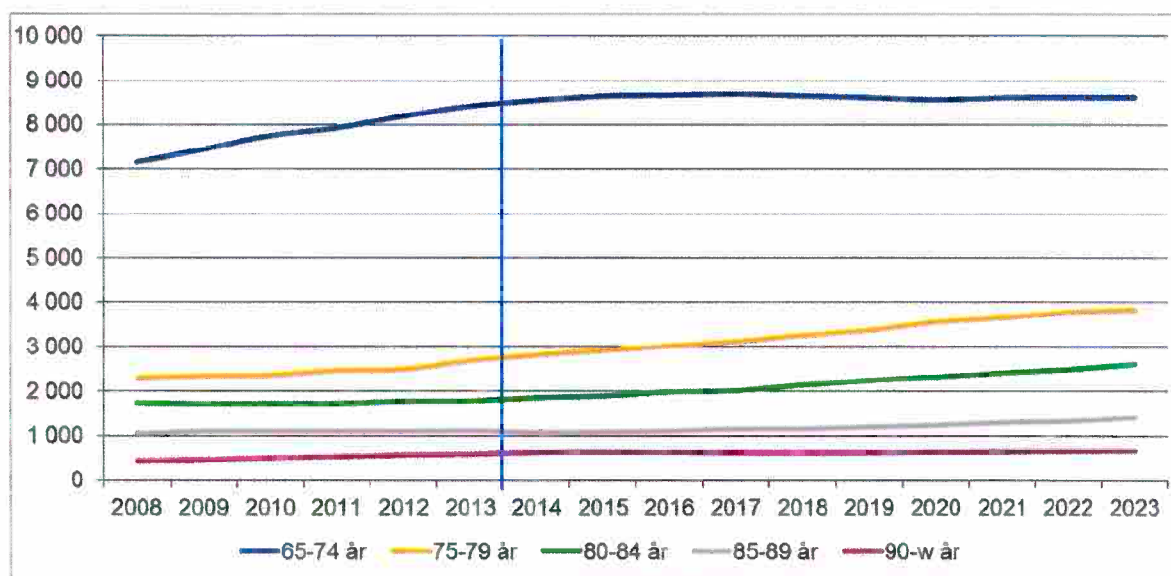
Stadsdirektören ges i uppdrag att se över boendeplanen och utforma en strategi för tillgång till vård – och omsorgsboenden som drivs av andra än kommunen

Uppföljning av befolkningsprognosen

Till grund för äldreomsorgsnämndens boendeplan ligger befolkningsprognosen som görs för de kommande tio åren och baseras på uppgifter både från Statistiska centralbyrån (SCB) och från Södertälje kommun. Den är baserad på faktiskt utfall föregående år och antaganden om in- och utflyttning, bostadsbyggande samt födelse- och dödstal.

Prognosen uppdateras varje kalenderår. Ny befolkningsprognos för kommunen fastställs årligen i maj/juni av kommunstyrelsen och förutom underlaget från SCB tas hänsyn till lokala kända faktorer. Under kalenderåret redovisar SCB faktiskt utfall per kvartal. För att kunna jämföra med föregående befolkningsprognos krävs uppgifter för ett helt kalenderår. Det görs ingen ny befolkningsprognos under kalenderåret utan utfallet per den 30 juni kan endast ses som en indikator på utvecklingen.

Nedanstående diagram visar Södertälje kommuns äldre befolkning, 65 år och äldre 2008-2013 samt prognostiserat antal 2014-2023.

Källa: Södertälje kommuns befolkningsprognos 2014-2023

Boendeplanen

Boendeplanen uppdaterades senast i maj 2014 utifrån befolkningsprognosen 2014-2023.

Äldreomsorgsnämndens beslut utifrån befolkningsprognosen var att boendeplanen 2015-2017 innebär behov av utbyggnad av nio lägenheter på Wijbackens vård- och omsorgsboende 2015 och ett nytt vård- och omsorgsboende med cirka 50 lägenheter 2017. Utbyggnadstakten som den redovisades till äldreomsorgsnämnden i maj 2014 ser ut så här:

År	Förslag till förändring enligt boendeplan 2015-2017 utifrån befolkningsprognosen 2014-2023	Totalt antal lägenheter på särskilda boendeformer (säbo) inklusive föreslagen utbyggnad boendeplan 2015-2017	Behov av lägenheter efter befolkningsprog. maj 2014 och nyttjandegrad 3,4 % (andelen av befolkningen 65 år och äldre som bor på säbo)	Behov av externa placeringar
2015	Utbyggnad av nio lägenheter på Wijbacken	479	516	37
2016	Ingen utbyggnad	479	524	45
2017	Nytt vård- och omsorgsboende med 50 lägenheter	508 (479+50-21*=508)	530	22
2018-2020	Ingen utbyggnad	508	538-555	30-47
2021/2022	Nytt vård- och omsorgsboende med 50 lägenheter	558	565-574	7-16

*Under planeringsperioden avvecklas 21 lägenheter på Cederströmska gården på grund av den fysiska arbetsmiljön

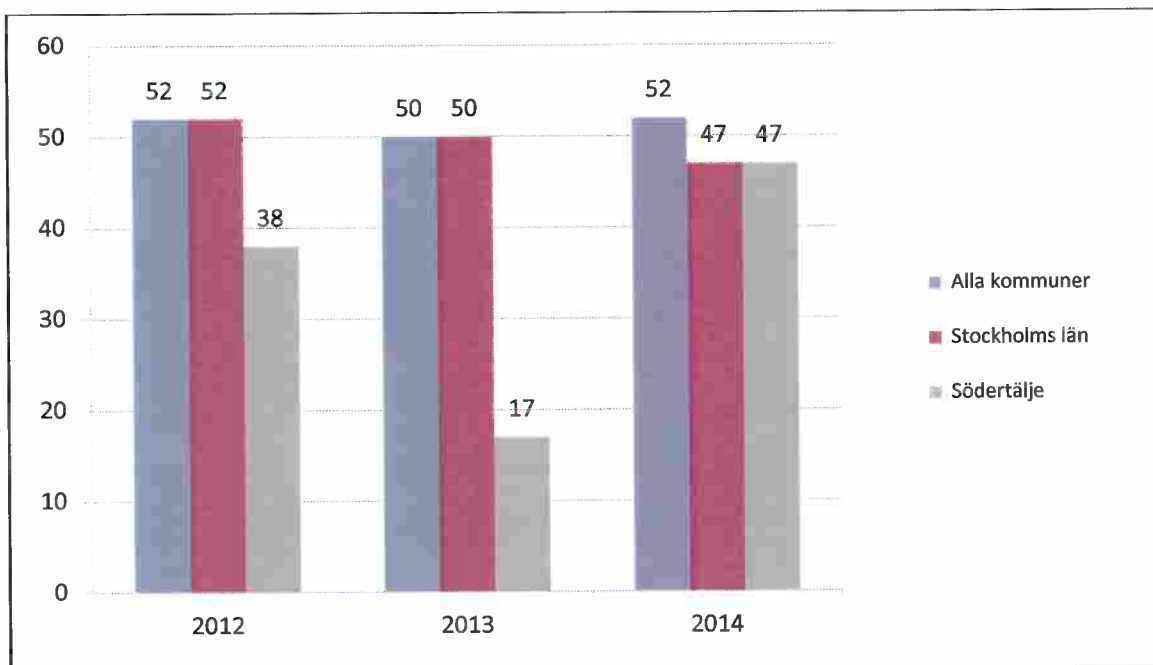
Behovet av lägenheter beräknas utifrån tidigare års servicenivå dvs. andelen av befolkningen 65 år och äldre som bor i särskilt boende (3,4 %). Beräkningsmetoden är ett uppskattat behov som bygger på tidigare års utfall. Behovsbilden kan förändras och det påverkar behovet av bostäder i vård- och omsorgsboende.

Under perioden 2015-2020 ser vi en differens mellan totalt antal lägenheter och prognostiserat behov, differensen indikerar behovet av externa placeringar/köpta platser. Behovet ligger i prognosen mellan 7 och 47 lägenheter. Under hela 2014 fanns ett större behov av lägenheter i vård- och omsorgsboende än vad som kunde erbjudas i kommunen. Vid mättillfället varje vecka fanns mellan 20-40 personer som var i behov av att få komma till ett vård- och omsorgsboende, men som inte direkt kunde erbjudas en placering. Under 2014 var det även svårt att hitta externa placeringar i andra kommuner.

Kötid och externa placeringar

När det uppstår kö till de lägenheter som finns i kommunens vård- och omsorgsboenden kan kommunen antingen erbjuda stöd i det egna hemmet genom hemtjänst i väntan på en ledig

lägenhet eller erbjuda en extern placering på ett boende i en annan kommun. Kommunen är mån om att skyndsamt erbjuda sökande en lägenhet, vid en väntetid på över 90 dagar från ansökningstillfället till erbjudet inflyttningsdatum kan kommunen enligt socialtjänstlagen dömas till att betala en särskild avgift. I en jämförelse med riket och Stockholms län är väntetiden kortare i Södertälje kommun. Under 2014 skedde dock en ökning av väntetiden i antal dagar beroende på ombyggnationen av Mariekällgården.

Väntetid i antal dagar från ansökningsdatum till erbjudet inflyttningsdatum till särskilt boende, medelvärde

Förutom de placeringar som kan göras inom kommunens vård- och omsorgsboenden tillkommer externa placeringar som redovisas årligen i boendepplanen och i årsredovisningen. Externa placeringar är en möjlighet som kommunen har och som genomförs på grund av platsbrist eller på grund av att en brukare kan ha mycket speciella behov som kräver en viss vård eller kompetens som kommunen inte själv kan erbjuda. Åren 2011 till 2014 såg antalet externa placeringar ut så här:

År 2011	27
År 2012	32
År 2013	22
År 2014	33

Under ombyggnationen av Mariekällgården har Solgläntan använts som evakueringsboende. Från oktober 2015 kommer Cederströmska gården att börja avvecklas och de brukare som idag bor där kommer flytta till Solgläntan. Det nya vård- och omsorgsboende som beräknas stå färdigt 2017 kommer att ge 50-55 nya lägenheter. Om antalet lägenheter efter denna utökning inte täcker behovet finns en möjlighet att fortsätta använda Solgläntan. Möjligheten att

genomföra renoveringar och förbättringar av inomhusmiljön i befintliga boenden påverkas också av hur kösituation och behov av särskilt boende ser ut, därför kommer renoveringsbehoven inför varje nytt år diskuteras med hyresvärderna på ett mer rutinmässigt sätt framöver.

Förvaltningens slutsatser

Under kalenderåret görs ingen ny befolkningsprognos utan utfallet kvartalsvis kan endast ses som en indikator på utvecklingen. Förvaltningen bedömer att det i nuläget inte finns något som indikerar att boendepplanen behöver revideras. Pågående förändringar som ombyggnation av Mariekällgården, nedläggning av Solgläntan, befolkningsutveckling och behov av vård- och omsorgsboende stödjer äldreomsorgsnämndens beslut från i maj 2014. Beslutet innebar förslag om utbyggnad av nio lägenheter på Wijbackens vård- och omsorgsboende 2015 och ett nytt vård- och omsorgsboende med cirka 50 lägenheter som ska färdigställas våren 2017.

Del 2. Strategi för hantering av alternativa driftsformer inom vård- och omsorgsboenden

Bakgrund

Idag har Södertälje kommun inget tydligt principbeslut eller modell för hur privata utförare inom äldreomsorgens vård- och omsorgsboenden ska hanteras. Södertälje kommun är positivt inställd till både privata vård- och omsorgsboenden drivna på entreprenad samt till köp av externa platser hos privat drivna boenden. Det är viktigt att kommunen driver ett strategiskt arbete med denna fråga då vi står inför en stor ökning av antalet personer över 80 år de kommande åren - personer som tillhör en generation som är van att ställa högre krav på kvalitet och valfrihet.

Det finns inget egenvärde i alternativa driftsformer. Följande punkter brukar anges som de främsta anledningarna med att införa alternativa driftsformer i vård- och omsorg:

- Höja kvaliteten på verksamheten och/eller sänka kostnaderna. Kommunen får en genomlysning av den egna verksamheten och därmed en bättre kontroll på kostnaderna.
- Ge mer inflytande och valfrihet till medborgarna.
- Gynna småföretagande och lokalt näringsliv.
- Stimulera nytänkande och kreativitet både inom kommunal verksamhet och utanför denna.

En kommun kan använda privata utförare inom äldreomsorgens vård- och omsorgsboenden genom två lagrum. Antingen kan lagen (2007:1091) om offentlig upphandling (LOU) användas för att upphandla driften av ett boende på entreprenad eller för upphandling av enstaka platser. Lagen (2008:962) om valfrihetssystem (LOV) innebär att kommunen godkänner (ackrediterar) verksamheter som sedan får konkurrera om kunder. Ibland görs en åtskillnad mellan privata utförare med och utan vinstsyfte.

Två planer beslutade av Södertälje kommun sätter ramarna för byggandet av vård- och omsorgsboenden de kommande åren. Översiktsplanen – kommunens övergripande plan för

utveckling av staden innehållande bland annat vård- och omsorgsboenden. Äldreomsorgsnämndens Boendeplan - som följer tillgång och efterfrågan genom beräkningar på antal boendeplatser baserat på bland annat demografiska data och in- och utflyttningar i kommunen. Ett strategiskt arbete med frågan om privata utförare i vård- och omsorgsboenden måste ta sin utgångspunkt i dessa båda planer.

Förslag med stöd av strategiska frågeställningar

Förvaltningen tar fram förslag på driftsform på kommande boenden. Driftsformen avgörs från fall till fall utifrån rådande förutsättningar. Förvaltningens ställningstagande och förslag ska alltid göras med stöd av nedanstående strategiska frågeställningar:

- Kommer kommunen att höja kvaliteten och/eller sänka kostnaderna för verksamheten?
- Hur påverkar beslutet kommunens ekonomi?
- Kommer medborgarna få mera inflytande och valfrihet?
- Hur påverkas balansen mellan kommunalt- och privat drivna boenden?
- Finns det risk att kommunen tappar kontrollen över verksamheten?
- Finns det risk att kommunen utarmar den egna verksamheten?
- Har vi tillräckliga kunskaper för att vara bra och professionella beställare?
- Är beslutet i linje med kommunens utvecklingsambitioner på marknads- och näringslivsområdet?
- Kommer beslutet att gynna småföretagande och lokalt näringsliv?
- Kommer beslutet att gynna nytänkande och kreativitet?
- Hur påverkar lokala förutsättningar så som demografi, geografi och mångfald?

För att kunna besvara dessa frågor är det viktigt att det inför ett eventuellt konkurrensutsättande görs en noggrann genomlysning av befintlig verksamhet. Förvaltningens samarbete med kommunala pensionärsrådet och handikaprådet är viktigt, precis som en dialog med privata utförare i kommunen samt deras nationella intresseorganisationer.

Förvaltningen analyserar det faktaunderlag som finns inför varje nybyggnation och lämnar förslag till beslut till äldreomsorgsnämnden samt kommunstyrelsen. Kommunstyrelsen har det strategiska och övergripande ansvaret för frågor kring alternativa driftsformer inom kommunen.

Förvaltningens slutsatser

Ett första tillfälle där frågan om val av driftsform blir aktuell är inför uppförandet av det vård- och omsorgsboende om 50-55 platser som angetts i Mål&Budget 2015-2017 med förväntad driftsstart 2017.

2. Uppdrag att utveckla kvaliteten i biståndsbedömd äldreomsorg

Stadsdirektören ges i uppdrag att utarbeta en modell för nästa generations servicehus. Det kan handla om samarbete och samordning med andra verksamheter, kan handla om fler valmöjligheter, det kan handla om hur vi förhindrar ensamhet

Ett arbete har påbörjats med utgångspunkt från utredningen Boende för äldre. En arbetsgrupp har skapats för det fortsatta arbetet. Den 21 november hölls ett inspirationsmöte tillsammans med Bengt Westman från SKL och aktörer från kommunen (Uppföljning sker i maj 2015).

Stadsdirektören ges i uppdrag att göra en översyn över möjliga kvalitetsförbättringar av befintliga boenden avseende boendemiljöer inomhus och utomhus. Användandet av djur i vården bör särskilt ses över

Flera vård- och omsorgsboenden har en bra inomhusmiljö men de enheter som varit igång mer än 10-15 år är nu i behov av renovering, framförallt i kök och hygienutrymmen. För en trivsamt inomhusmiljö krävs gott om utrymme, bra belysning, ljusa färger och gemensamhetsutrymmen. Utomhusmiljön bör ha utemöbler i både sol och skugga samt sittplatser för att kunna vila långsamt med gångstigar. Blommor, buskar och fruktträd ger ett trevligt intryck vid utevistelser och uppskattas av brukarna. Det är också önskvärt att kunna använda utomhusmiljön för lättare aktiviteter som t ex odlingslådor.

Några exempel värda att nämna på nyligen genomförda förbättringar av utomhusmiljön kring våra vård- och omsorgsboenden är bland annat planerade arbeten på baksidan av Mariekällgården, en upprustning av grönområdena kring Solgläntan (enheten ligger i ett hyreshus och har ingen egen trädgård) samt Heijkensköldska gården som tillsammans med hyresvärden behöver arbeta för att förbättra inomhusmiljön, främst gällande målning och tapetsering.

Status för kvalitetsförbättringar av inomhus- och utomhusmiljön

Tallhöjdens vård- och omsorgsboende har nu påbörjat en renovering av lägenheterna och renoveringen kommer att pågå under en flera år. Renoveringen av varje lägenhet sker då en brukare flyttar ut.

Mariekällgården behöver mer belysning runt byggnaden då det är väldigt mörkt under vinterhalvåret. Det behövs även rabatter, buskar och flera bänkar för att brukarna ska få en trivsamt utemiljö. Det är oklart vad åtgärden kommer att kosta eftersom ansvar och fördelning av kostnaderna mellan kommunen och hyresvärden inte är tydliga. En diskussion angående detta kommer att tas med hyresvärden under våren 2015.

Chefen på Wijbacken har kontakt med fastighetsägaren för att få till en uppfräschning av vissa lägenheter. Lägenheterna har trånga utrymmen där det är lätt att slå emot väggar och dörrar med rullstolar och rollatorer. Den bästa miljön bland kommunens boenden finns på nybyggda Glasberga vård- och omsorgsboende samt Mariekällgården som nu renoveras.

Status för användande av djur i vården

Djur i vården har länge varit ett önskemål på kommunens vård- och omsorgsboenden. Med anledning av detta har nu ett försök med hund i vården påbörjats. Idag vistas hunden regelbundet på Glasberga, Tallhöjden och Lillängens vård- och omsorgsboenden. Hunden kommer dock att besöka samtliga enheter framöver.

Införandet av hund i vården kräver att de regelverk som finns, som t ex systematiskt kvalitetsarbete, riskanalyser och förebyggande åtgärder följs. Projektet kräver även en utbildad hundförare (anställd på 75 %) som tar hand om hunden, känner dess behov och kan skapa den miljö som krävs för att både brukare och hund ska känna sig trygga i mötet.

Efter 6 månader kommer en uppföljning av hund i vården att ske för att se hur brukarna har upplevt besöken och vilken effekt det har gett. Verksamheten undersöker möjligheten att använda studenter från högskola/universitet för att genomföra uppföljningen i samarbete med kommunen. Hittills har besöken upplevts som mycket uppskattade. Många äldre personer med depression mår betydligt bättre efter ett hundbesök.

Kostnad för djur i vården (helår)

Hundägaravtal för försäkring, foder och veterinär: ca 21 000 kr

Lön (75 %): ca 300 000 kr

Resor med egen bil: ca 7 000 kr

Små kostnader för telefon och eventuellt dator kan uppstå framöver.

Förvaltningens slutsatser

På kommunens vård- och omsorgsboenden pågår diskussioner med hyresvärden om behovet av reparationer sedan 2014 och kommer att fortsätta aktivt under 2015. Lägenheterna måste stå tomma under renoveringstiden vilket skapar vissa problem då det finns ett behov av platser. Diskussioner ska föras med hyresvärden om hantering av utemiljön på Mariekällgården. Renoveringsbehoven inför varje nytt år ska diskuteras med hyresvärden på ett mer rutinmässigt sätt framöver.

Verksamheten ser hund i vården som en positiv aktivitet men ännu har ingen kvarstående effekt observerats. Kostnaden är omkring 330 000 kr per år, en relativt kostsam aktivitet i relation till många andra kvalitetshöjande insatser. En rapport från Socialstyrelsen visar att det finns otillräckligt vetenskapligt stöd om effekter av vårdhundsprogram. Den planerade uppföljningen av insatsen på våra vård- och omsorgsboenden kommer att ske under våren 2015. Efter utvärderingen fattas ett beslut om vårdhunden ska fortsätta sitt uppdrag.

Stadsdirektören ges i uppdrag att återkomma med förslag kring tillgång till äldreomsorg på egna språket. Kvalitativ äldreomsorg bygger i mycket hög utsträckning på kommunikation

En utredning kring mångfald i vården genomfördes för ett par år sedan (Mångfald i äldreboende - ÄON 12/083). Med utgångspunkt i den utredningen samt ny fakta och forskning kommer ett förslag att arbetas fram (redovisas i maj 2015).

Stadsdirektören ges i uppdrag att ta fram en samlad strategi för kompetensförsörjning och kompetensutveckling

Kontoret har arbetat med modellen Kravmärkt yrkesroll. En samlad strategi kommer att redovisas. (redovisas i maj 2015).

Stadsdirektören ges i uppdrag att 2014 ta fram en strategi för att säkerställa behovet av mötesplatser för äldre med olika behov,

Stadsdirektören får i uppdrag att utreda möjligheterna till att genomföra gemensamma aktiviteter med betoning på att ge fler äldre möjlighet att äta, laga mat, träna och uppleva saker tillsammans

Bakgrund

Mötesplatser i bostadsområden och aktiviteter kopplade till dessa framhålls ofta som ett effektivt sätt att skapa ökad trygghet och gemenskap för äldre som annars kanske skulle sitta ensamma i sin lägenhet. Södertälje kommun har idag en omfattande och populär verksamhet med mötesplatser och aktiviteter av olika karaktär. Verksamheten utvecklas ständigt och fler aktiviteter tillkommer. Förutom de kommunala mötesplatserna som presenteras här erbjuder bland annat flera av stadens kyrkor och Villa Drömkåken mötesplatser för målgruppen.

Mötesplatser för äldre med olika behov

Det finns idag 10 mötesplatser i Södertälje kommun. Lunaträffen, Hagaberg, Bergvik, Lina, Saltskog, Hovsjö, Östertälje, Järna, Mariekällgården och Morkullan. Mötesplats Lina har fått en ny lokal under hösten på grund av att den tidigare lokalen saknade fönster och kokmöjligheter. Alla mötesplatser har värdinnor (ej anställda) som ansvarar för aktiviteterna. Det finns även frivillighetsamordnare som hjälper till med att samordna aktiviteter och utflykter.

Mötesplatserna inventeras då och då för att säkerställa att möjligheterna att äta, träna och uppleva saker tillsammans är uppfyllda. Nyligen hölls ett möte tillsammans med kommunala pensionärsrådet (KPR) där det framkom önskemål om en bredare marknadsföring av de olika mötesplatserna och de planerade aktiviteterna. Syftet är att locka personer som ännu inte upptäckt mötesplatserna och aktiviteterna som kommunen erbjuder.

För att skapa ett mer strategiskt arbete kring mötesplatserna har äldreomsorgen ett samarbete med kultur- och fritidskontoret/Kultur 365 och samordnaren för mötesplatserna för att diskutera vad som sker och vilka eventuella utvecklingsområden som går att finna. Det framkom då att det redan sker många olika aktiviteter och att aktiviteterna är önskade och uppskattade av besökarna.

Verksamhetens gemensamma aktiviteter

Dessa aktiviteter är exempel på sådant som erbjuds kommunens äldre: målning, akryl & olja, sygrupper, stick-grupper, näversöm och lappteknik, keramik, knyppling, väv, stavgång, snickeri, cirkel anhängstöd, bingo, kortspel, engelsk konversation, landskapscirkel, läsecirkel, boule, shuffleboard, film, data, dart, handarbete och pyssel, högläsning, canasta, qigong, finska gruppen och gemensamma måltider. Varje år anordnas även högtidsfester, bland annat har

Luna-träffen en julmarknad varje år där försäljning av handarbeten och keramik förekommer. En annan uppskattad aktivitet som sker varje år är den hemliga bussresan. Nyligen anordnades det två studiebesök på det nya polishuset som var mycket uppskattat. Totalt deltog 140 besökare.

Förvaltningens slutsatser

Södertälje har en väl fungerande och av besökarna uppskattad verksamhet vad det gäller mötesplatser och aktiviteter. I nuläget ser förvaltningen inget behov av att utöka antalet mötesplatser eller aktiviteter. Verksamheten är dock lyhörd och utökar antalet aktiviteter då efterfrågan uppstår.

För att nå ut med information om mötesplatserna planeras bland annat följande aktiviteter: Samordnaren för mötesplatserna ska besöka hemtjänstens arbetsplatsträffar och informera så att alla brukare med hemtjänstinsatser får information om mötesplatserna och planerade aktiviteter. Verksamheten hoppas även på att kunna få annonsera i Södertäljeposten för att nå ut till fler.

Stadsdirektören får i uppdrag att utreda formerna för att ge alla äldre på våra – vård och omsorgsboenden i Södertälje möjlighet att som tradition äta en gemensam middag av hög kvalitet i samband med Nobeldagen

Uppdraget presenterades vid kommunstyrelsen i oktober 2014.

3. Uppdrag att ta fram en strategi för hur vi informerar om äldres boendemöjligheter samt förhåller oss till och samarbetar med de aktörer på marknaden som bygger olika mellanformsboenden

Stadsdirektören ges i uppdrag att ta fram förslag till hur kommunen kan bidra till och uppmuntra äldre att i god tid fundera över sitt kommande boende samt hur kommunen kan ta ett samlat ansvar för att informera om äldres boendeval

Ett arbete har påbörjats på kommunikationsavdelningen. En projektledare har utsetts att leda arbetet (presenteras i maj 2015)

Stadsdirektören ges i uppdrag att se över Telge Bostäders strategiska ansvar för att tillhandahålla boende för äldre samt ta fram förslag på hur den fortsatta inventeringen av tillgängligheten i det egna beståndet kan genomföras

Samtliga fastigheter i Telge Bostäders bestånd har nu tillgänglighetsinventerats (redovisas i maj 2015).

Stadsdirektören ges i uppdrag att ta fram en strategi för hur vi förhåller oss till och förbättrar samarbetet med de aktörer på marknaden som bygger olika mellanformsboenden

En diskussion har påbörjats (redovisas i maj 2015).

En tidsplan för uppförande av trygghetsbostäder/servicehus inarbetas i Mål och budget 2015-2017, med utgångspunkt från att då beskriva en plan för kommande investeringar från antingen kommunen – i enlighet modellen med nya generationens serviceboenden – eller från aktörer på marknaden som bygger olika mellanformsboenden

Detta uppdrag är beroende av vad som framkommer i uppdraget att skapa nästa generations serviceboenden (redovisas i maj 2015).